

ESZTERGOMI FŐSZÉKESEGYHÁZI KÖNYVTÁR

BIBLIOTHECA ECCLESIAE METROPOLITANAE STRIGONIENSIS

Pályázati beszámoló

Pályázati azonosító: 505111/04853 (korábban 208111/00145)

Benyújtó: Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár

Elnyert támogatás: 1.000.000,- ft

Téma: Korai (1502, 1503), budai könyvkereskedők által rendelt, magyarországi használatú, liturgikus, Velencében nyomtatott szertartáskönyvek teljes restaurálása

Missale Strigoniense, Venezia, Kaim, [1503]

Jelzet: Inc.XVI.II.120

RMK III. 18

Missale Strigoniense, Venezia, Pap, [1502]

Jelzet: Inc.XVI.II.124

RMK III. 58

Restaurálandó köteteink azok közé az esztergomi egyházmegye számára készült korai liturgikus könyvek közé tartoznak, amelyek restaurálását a korábbi évek pályázatai révén már megkezdttük. A misekönyvek a tridenti liturgia 1630-as bevezetése előtti korszak esztergomi liturgikus hagyományát képviselik.

Mindkét művet Velencében nyomtatták a 16. század elején. A magyar kultúrtörténet, liturgiátörténet, mohácsi vész előtti könyvtörténet szempontjából jelentős, 1503-ban kiadott első misekönyv velencei nyomtatvány, Kaim (Keym, Keim, Kaym) Orbán budai könyvkereskedő megrendelésére készült. A kötet 16. századi felvidéki használatára Bellus (Beluša) község plébánosának 1564-es bejegyzése utal.

A második szertartáskönyvet a mohácsi vész előtti könyvkereskedelem képviselője, a feltételezhetően német származású, bécsi és olasz kapcsolatokkal rendelkező, Pap (Paep) János (?–1509) budai könyvkereskedő rendelte meg az egyházmegye számára. A kötet Rudnay Sándor (1760–1831) esztergomi érsek tulajdonából került a Főszékesegyházi Könyvtárba. A 17. századi kézírásos bejegyzések szerint korábban az egykori Pozsony vármegyéhez tartozó Báhony (Báhoň) község plébániájának tulajdonában volt.

Missale Strigoniense, Venezia, Kaim, [1503]

Jelzet: Inc.XVI.II.120

ESZTERGOMI FŐSZÉKESEGYHÁZI KÖNYVTÁR

BIBLIOTHECA ECCLESIAE METROPOLITANAE STRIGONIENSIS

A kötet restaurálás előtti állapota: Fatáblás, későbbi átkötésben levő kötet, az eredeti kötésről leemelt hat rézverettel. A dokumentumot a 19. század folyamán javították és átkötötték. Az eredeti, bükkfából készült táblákra új, fröcskölt festésű juhbőrt húztak, majd a középvereket és az arcnál levő sarokvereket visszahelyezték. A nyílásnál lévő veretek nem kerültek vissza, de az előzékek lefejtése után a táblákban látszanak ott is a rögzítések nyomai. A sima bőrcímeket aranyozással díszítették, valamint piros bőrcímeket ragasztottak rá. A táblák arcán az új bőr alatt láthatóak a már elveszett kapsok számára készített bemélyítések.

Az eredeti fehér bőrbordákat levágták és az ívek javítása után **befűrészelt, egyenes hátú kötet** készítettek. A kötés **nyílásban eltört**, a vékony zsinegbordák átszakadtak. A kötésbőr felülete mállékony, puha. A kötetet még az átkötés előtt olajos szennyeződés érte, ami foltokban elszínezte a papírt és **megpenészedett**. A lapok sarkai **ujjnyomosak, szennyezettek**, főleg a 95-119. lapok között. A használatból a sarkak sok helyen mállékonyak.

A 113. lap körben rövidebb egy korábbi körbevágás miatt. A 19. századi javítások keményítő tartalmú ragasztóját a rovarok megtámadták, több **rovarjárat**, rőpnyílás van a megragasztott felületeken.

Elvégzett beavatkozások, felhasznált anyagok:

- A bőr lefejtése a gerincről Laponite RD-vel (szintetikus rétegszilikát) nedvesítve.
- A könyvtest kibontása a kötésből az előzékek föláztatásával.
- A könyvtest részleges bontása, az első és utolsó ívek leemelése. A lapok száraz tisztítása mikroszálas kendővel, radírokkal (Seed Brand 510).
- Az előzékek és a lebontott ívek mosása. A gépi papíros javítások lefejtése áztatással, ill. Laponite RD-vel. Az ívhátakon lévő javítások a helyükön maradtak.
- A papír hiányainak kiegészítése, ill. a málló felületek megerősítése japánpapírral (Japico, Kozo alapú 9, 16, 24 és 36 g/m²), a ragasztó metilcellulóz (Glutofix600).
- A bordavégek megerősítése kenderzsineggel. A lebontott ívek visszafűzése. Az új előzékek csak tükrökből állnak és csíkkal csatlakoznak a könyvtesthez (Fabriano Ingres 80 g/m²). Az eredeti beírt tükrök visszakerültek (ragasztó metilcellulóz).
- Gerincasírozás vastag japánpapírral, betáblázás. Ragasztó: bőrenyv, rizskeményítő.
- Új gerincbőr készítése a bőrhiányok kipótlása. A bőr növényi cserzésű borjúbőr (Hewit and Sons, UK). Ragasztó: rizskeményítő.
- A kötésbőr konzerválása likkerrel (desztillált víz, pataolaj, lanolin, zsíralkoholszulfát – Genapol).

ESZTERGOMI FŐSZÉKESEGYHÁZI KÖNYVTÁR

BIBLIOTHECA ECCLESIAE METROPOLITANAE STRIGONIENSIS

- A veretek tisztítása szárazon rádiókkal (Seed Brand 512), majd levédésük

Missale Strigoniense, Venezia, Pap, [1502]

Jelzet: Inc.XVI.II.124

A kötet restaurálás előtti állapota: Fatáblás, közel egykorú egészbőr kötésben levő kötet. Az elő- és háttábla gazdagon díszített, aranyozás nyomaival. Az előtáblán a középdíszben '1605'-ös évszám vehető ki. Arcnál eredetileg két kapoccsal záródott, ezekből az előtáblán lévő felső elem és a háttáblán a szíjakat leszorító rézlemezek maradtak meg. A szíjak a kapcsokkal elvesztek. A **bőr kopott**, több helyen sérült, hiányos, de a díszítés jól kivehető. Gerincén későbbi széles **juhébőrből készített javítás** 19. sz-i piros címkével. A 19. század folyamán az egész **kötetet javították**: az előzékeket, a címlapot és a meggyengült ívgerinceket gépi papírral erősítették meg és az íveket négy darab dupla zsinigbordákra fűzték újra. A bőr gerincjavítás is ekkor került rá. A régi javítások némelyikére vasgallusz tintával beírták a hiányzó betűket, szavakat is. A lapszélek erősen szennyezettek, zsírosak, ujjnyomosak, főleg az első, jelzetlen ív, valamint az 'n' és az 'o' ív lapjai. Eredeti előzékeiből csak a tükrök maradtak meg a 19. sz-i javításokkal. Az első tükrön Rudnay Sándor exlibrise. Az előzéknnyílások töröttek. Az első/utolsó íveken és az előzékeken **rovarkár** nyomai.

Elvégzett beavatkozások, felhasznált anyagok:

- A bőr lefejtése a gerincről Laponite RD-vel (szintetikus rétegszilikát) nedvesítve.
- A szennyezett metszés tisztítása mikroszálas kendővel, rádiókkal (Seed Brand 510).
- Az előzékek fölemelése metilcellulóz (Glutofix600) nedvesítés után.
- A könyvtest részleges bontása, az első és utolsó ívek leemelése. A lapok száraz tisztítása mikroszálas kendővel, rádiókkal (Seed Brand 510, 512).
- A papír kémhatásának mérése 5 helyen (Merck féle finomskálás indikátorokkal) 6 fölötti pH értéket adott.
- Az előzékek és a lebontott ívek mosása. A gépi papíros javítások lefejtése Laponite RD-vel. A régi, merített papírral történt javítások (némelyiken írásos kiegészítés) a helyükön maradtak.
- A papír hiányainak kiegészítése, ill. a málló felületek megerősítése japánpapírral (Japico, Kozo alapú 9, 16, 24 és 36 g/m²), a ragasztó metilcellulóz (Glutofix600).

ESZTERGOMI FŐSZÉKESEGYHÁZI KÖNYVTÁR

BIBLIOTHECA ECCLESIAE METROPOLITANAE STRIGONIENSIS

- Az első és utolsó ívhez zsírcserzésű bőrből (Ecoleather) áthajtott betáblázócsík készítése.
- A lebontott ívek visszafűzése. Az 'o' ív fűzésének megerősítése lencérnával. A hiányzó utolsó lap(oka)t keskeny japánpapír csíkkal jeleztük.
- Betáblázás. Új előzéktükrök készítése japánpapírból (Japico, Kozo alapú 24 g/m²), az eredeti tükrök visszaragasztása (ragasztó metilcellulóz).
- A gerinc formázása, a bordaközök kasírozása 36 g/m²-es japánpapírral (mint fent). Ragasztó: bőrenyv, rizskeményítő.
- Új gerincbőr készítése a bőrhiányok kipótlása. A bőr növényi cserzésű kecskebőr (Ecoleather). Bőrfesték: Roda Dye NF, Gabi Kleindorfer. Ragasztó: rizskeményítő.
- A kötésbőr konzerválása likkerrel (desztillált víz, pataolaj, lanolin, zsíralkoholszulfát – Genapol).
- A megmaradt rézkapocs tisztítása szárazon radírokkal (Seed Brand 512), majd levédése 3%-os polivinil-butirállal.

A dokumentumok elhelyezése: a példányok a restaurálás után megfelelően ellenőrzött körülmények között (pára, hőmérséklet), zárt és elkülönített helyiségben kerültek elhelyezésre.

A beszámoló restaurálásra vonatkozó része Fehrentheil Henriette kamarai restaurátor szakmai beszámolója alapján készült.

Esztergom, 2025. október 22.

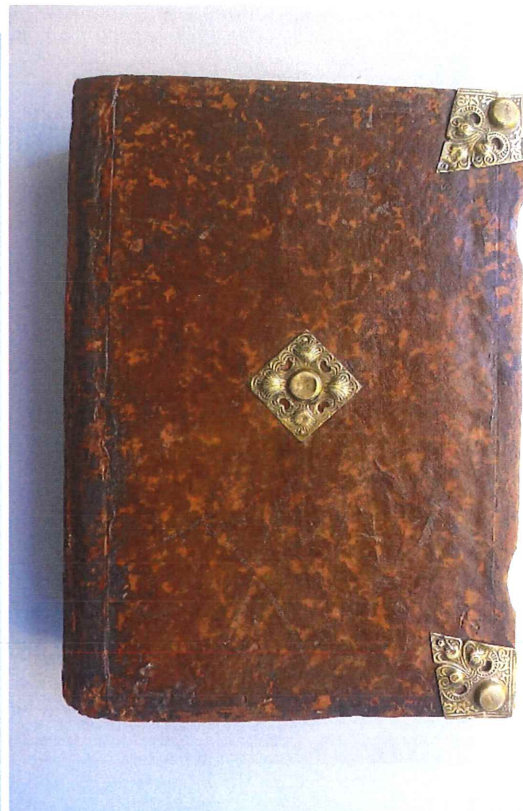
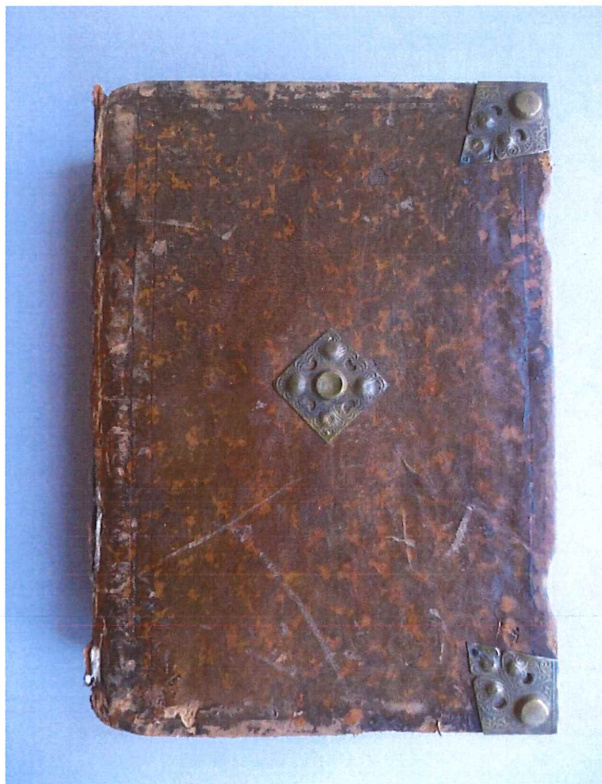

Szalai Katalin
igazgató

ESZTERGOMI FŐSZÉKESEGYHÁZI KÖNYVTÁR

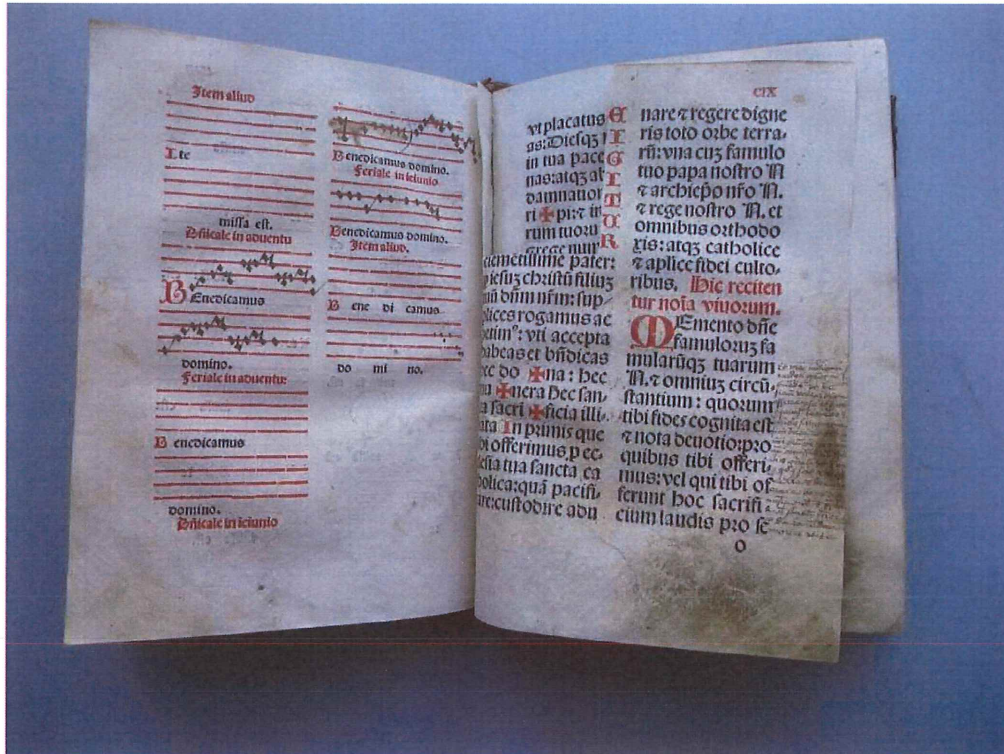
BIBLIOTHECA ECCLESIAE METROPOLITANAE STRIGONIENSIS

ESZTERGOMI FŐSZÉKESEGYHÁZI KÖNYVTÁR

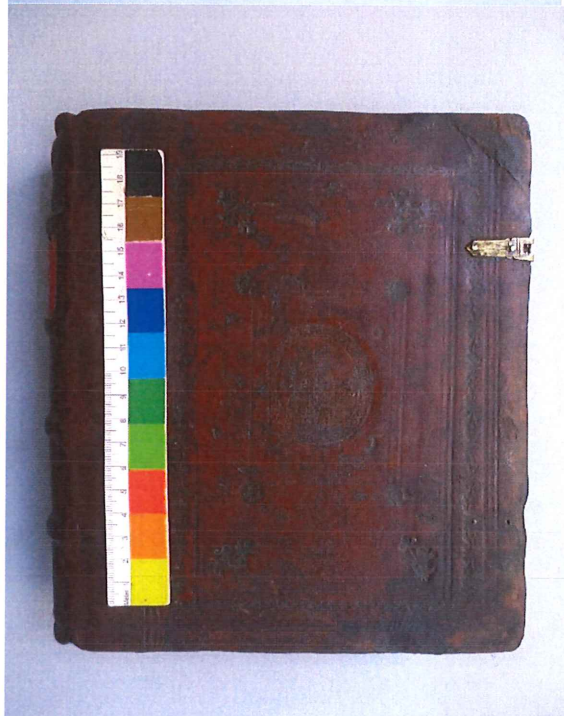
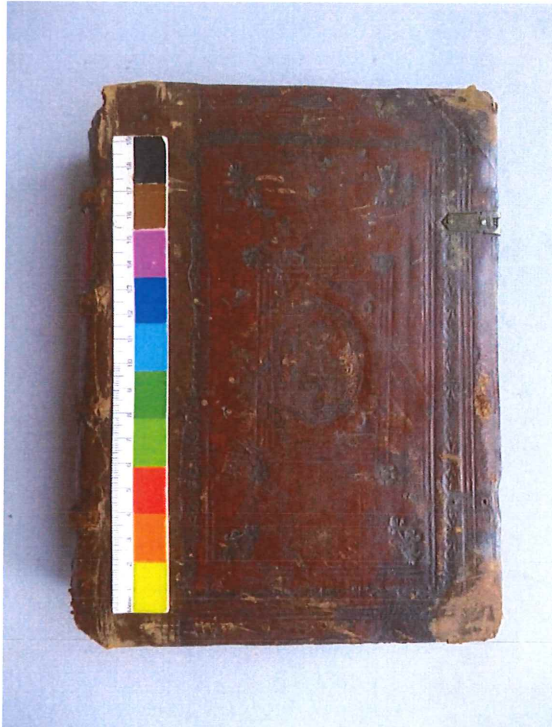
BIBLIOTHECA ECCLESIAE METROPOLITANAE STRIGONIENSIS

ESZTERGOMI FŐSZÉKESEGYHÁZI KÖNYVTÁR

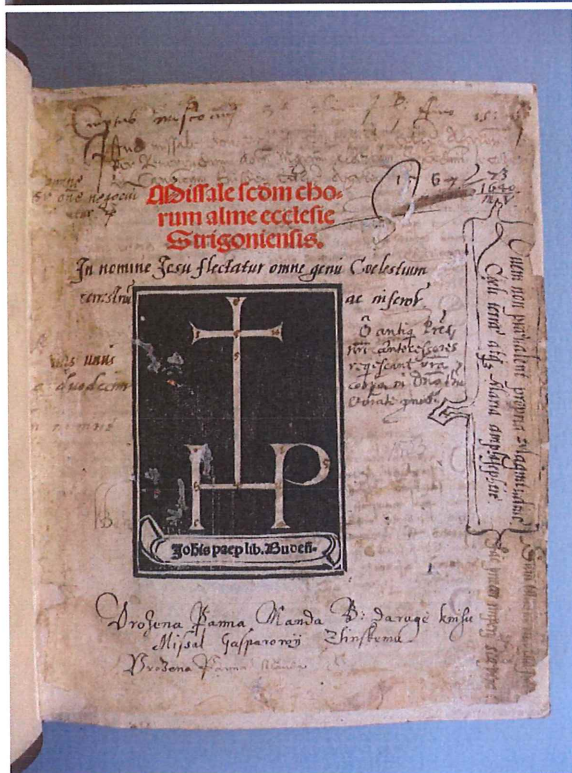
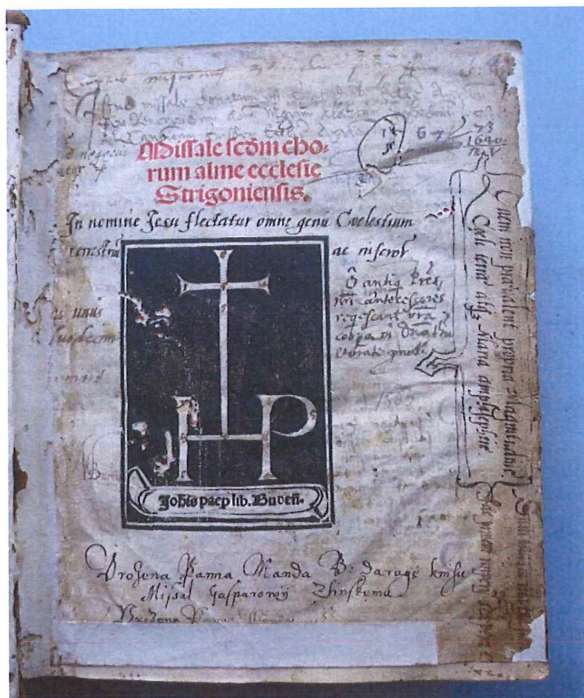
BIBLIOTHECA ECCLESIAE METROPOLITANAE STRIGONIENSIS

ESZTERGOMI FŐSZÉKESEGYHÁZI KÖNYVTÁR

BIBLIOTHECA ECCLESIAE METROPOLITANAE STRIGONIENSIS

ESZTERGOMI FŐSZÉKESEGYHÁZI KÖNYVTÁR

BIBLIOTHECA ECCLESIAE METROPOLITANAE STRIGONIENSIS

NKA pályázati beszámolók					
hungaricana.hu/hu/nka-palyazati-beszamolok/2025/					
Munkácsy Mihály Múzeum	A Munkácsy Mihály Múzeumi Helytörténeti Gyűjteményében található Munkácsy Mihályhoz kötődő kegyeleti korszakos tárgyak restaurálása	300000	202111/04722	Megtekintés	
Reguly Antal Múzeum és Népi Kézműves Alkotóház	Állományvédelmi, restaurálási tevékenységhez szükséges szakmai anyagok és eszközök beszerzése	500000	505111/04813	Megtekintés	
Savaria Múzeum	Állományvédelmi és restaurálási munkához szükséges szakmai anyagok és eszközök beszerzése a Savaria Múzeumba című pályázat megvalósulásáról	600000	505111/04815 (209111/00345)	Megtekintés	
Sárospataki Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény	Pályázat a Sárospataki Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény múzeumi műtárgyának restaurálására	400000	505111/04821 (A régi: 209111/00351)	Megtekintés	
Sidinfo Nonprofit Kft	Állományvédelmi eszközpark bővítésére a Sárospataki Galéria kiállítótermeiben	500000	505111/04825	Megtekintés	
Tragor Ignác Múzeum	Szakmai beszámoló műtárgyvédelmi pályázathoz, 18. századi viasztrággyak restaurálása	500	505111/04829	Megtekintés	
Győri Egyházmegyei Gyűjteményi Központ	Paulus de Sancta Maria: Scrutinium Scripturarum, Strassburg, 1470. (Ö.V.8.a-b) restaurálása	1000000	505111/04844	Megtekintés	
Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár	Korai (1502, 1503), budai könyvkereskedők által rendelt, magyarországi használatú, liturgikus, Velencében nyomtatott szertartáskönyvek teljes restaurálása	1000000	505111/04853	Megtekintés	
Győr Megyei Jogú Város Levéltára	Anyakönyvek restaurálása	738500	505111/04886	Megtekintés	
Központi Statisztikai Hivatal Könyvtár	A KSH Könyvtár gyűjteményében fellelhető egyedi dokumentumok restaurálása, állományvédelmi munkáinak ellátása	1000000	505111/4715	Megtekintés	
Berettyó Kulturális Központ	Szakmai beszámoló a berettyóújfalui Berettyó Kulturális Központ „A Bihari Múzeum numizmatikai és a fotónegatív műtárgyainak állományvédelmére” című pályázatáról	450000	505111/4743 (A régi: 209111/00273)	Megtekintés	
Dornyay Béla Múzeum	Szakmai beszámoló: Állományvédelmi eszközök beszerzése a Dornyay Béla Múzeumban	500000	505111/4754	Megtekintés	
Szent István Király Múzeum	A Szent István Király Múzeum, Deák Gyűjtemény grafikai anyagának restaurálása	500000	505111/4826	Megtekintés	
Szent István Király Múzeum	Állományvédelmi, restaurálási tevékenységhez szükséges szakmai anyagok és eszközök beszerzésére a Szent István Király Múzeum évüteménve számára	500000	505111/4828	Megtekintés	

